

powstaniach styczniowym i listopadowym. Okres dzieciństwa spędził w rodzinnym majątku. Uczęszczał do gimnazjum we Lwowie. Swoją przyszłość wiązał z wojskiem. Uczył się w wojskowej Niższej Szkole Realnej w Koszycach i Wyższej Szkole Realnej w Hranicach. Studiował artylerię w Akademii Technicznej w Wiedniu. Podczas służby w armii przebywał we Lwowie, w Krakowie i Stanisławowie. Został odznaczony Medalem Zasługi Wojskowej. Po zakończeniu kariery wojskowej zaangażował się w prace społeczne. Jego głównym obszarem działań stał się ruch spółdzielczy. Organizował kursy rolnicze, hodowlane i mleczarskie. Działał aktywnie w ruchu skautowskim. Stworzył Krzyż Harcerski (połączenie krzyża maltańskiego i krzyża Orderu Virtuti Militari). Był związany z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół”. Wyznawał zasadę, iż przyszłe Wojsko Polskie musi mieć dobrze wyszkolone kadry. Wybuch Wielkiej Wojny zastał go zagranicą. Po powrocie został skierowany do Lwowa. Był dowódcą Legionu Wschodniego, rozwiązanego we wrześniu 1914 r. Dowódca 3. Pułku Legionów Polskich. W lipcu 1917 r. nie brał czynnego udziału w kryzysie przysięgowym, który rozpoczął się z inicjatywy Józefa Piłsudskiego i miał na celu nakłonienie legionistów i nowych polskich rekrutów do nieskładania przysięgi na wierność cesarzowi Niemiec i Austro-Węgier. W 1916 r. został dowódcą II Brygady Legionów Polskich („Żelazna”, Karpacka). W ramach protestu przeciwko postanowieniom traktatu brzeskiego, zgodnie z którym Ukrainie oddano Chełmszczyznę, przebił się przez front austriacko-rosyjski pod Rarańczą i połączył się z polskimi jednostkami w Rosji. W marcu 1918 został dowódcą II Korpusu Polskiego na Ukrainie. Po zaciętej bitwie pod Kaniowem i rozbiciu Korpusu przez Niemców udało się mu przedrzeć do Moskwy, a następnie przez Murmańsk do Francji. Po przybyciu do Francji, w październiku 1918 r., objął dowództwo nad formującą się Armią Polską. Po zakończeniu wojny polskie oddziały zostały przetransportowane do odradzającej się Polski.

W październiku 1919 r. został dowódcą Frontu Pomorskiego i odpowiadał za przejęcie Pomorza w 1920 r. 10 lutego tego roku dokonał symbolicznych zaślubin Polski z morzem. Podczas wojny polsko-bolszewickiej był generalnym inspektorem Armii Ochotniczej. W okresie dwudziestolecia międzywojennego mieszkał wraz z rodziną na Pomorzu, w majątku Gorzuchowo koło Chełmna. Letnie miesiące spędzał w willi w nadmorskiej wsi Hallerowo (obecnie Władysławowo). Przewodniczył Związkowi Hallerczyków i Związkowi Harcerstwa

Polskiego. Był prezesem Głównego Komitetu Polskiego Czerwonego Krzyża. We wrześniu 1939 r. przedostał się do Rumunii, a następnie do Francji. W rządzie gen. Władysława Sikorskiego był ministrem bez teki. W latach 1940–1943 minister oświaty w rządzie w Londynie. Po zakończeniu II wojny światowej pozostał w Wielkiej Brytanii. Zmarł w 1960 r. Został pochowany na cmentarzu Gunnersbury w Londynie. W 1993 r. jego prochy wróciły do Polski i zostały złożone w kościele św. Agnieszki w Krakowie.

oprac. dr Barbara Męczykowska

PLIKI DO POBRANIA

[Materiał edukacyjny \(pdf, 3.74 MB\) 04.06.2020 08:00](#)